

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
❖ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❖

17/10

COLLAN=OLJAN,

världens förnämsta läderpre-servativ, gör skodonen *absolut vattentäta* och *minst dubbelt varaktiga*. Finnes överallt å kr. 0:90 och 1:50 pr flaska.

A.-B. COLLAN-OLJE-FABRIKEN
T. OLSEN, Stockholm.

SINGER "66"

MODERNASTE SYMASKIN
NYTTIGASTE MÖBEL

Ledig annonsplats!

Advokaten EVA ANDÉN

JURIS KANDIDAT

KVINNLIGA JURIDISKA BYRÅN

LILLA VATTUGATAN 14¹ vid Brunkebergstorg
RIKS 75 76 ALLM. TEL. 183 36

Testamenten, bouppteckningar, arvsutredningar, äktenskapsförord, familjerättssaker, juridiska uppdrag av alla slag. Även skriftliga förfrågningar besvaras.

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilafdelningen Thyra Grafström, Stockholm.

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbeten samt material. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsöm.

Ständigt på lager därtill hörande material:

Svensk, Fransk och Bömisk Spetsråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

MARGARETA-MAGASINET

Rikstel. 76 39 BIRGER JARLSGATAN 6 Allm. tel. 280 04

Alltid å lager de sista nyheterna i färdiga BLUSAR o. KLÄDNINGAR.
Egen ateljé för beställningar å såväl elegantare som enklare toaletter.

ANNA-LISA QUICK

f. d. mångårigt biträde hos Augusta Lundin

Telefon
539
Malmö

Perslow's

SIDEN &
MANUFAKTUR-
AFFÄR

alltid nyheter i största urval

HERTHA

ÅRGÅNG IV

1 JANUARI 1917

HÄFTE 1

»Snarare — något mer».

Ofta står för min erinring det samtal Hertha i Fredrika Bremers bok för med en gammal dam på den där minnesvärda bjudningen i Kungsköping. Förfärad spörjer denna Hertha, om hon då verkligen menar, att fruntimmer skola bli "lagmän eller kanske justitieråder". Lakoniskt svarar Hertha: "Icke just det utan snarare — något mer". Historien förmälde ej att någon vid detta tillfälle frågade, om det någonsin fallit henne in, att kvinnor skulle bli kyrkoherdar eller kontraktsprostar. Men jag är viss, att Fredrika Bremer låtit henne svara på samma sätt: "Icke just det utan snarare — något mer". Dessutom skulle hon naturligtvis till hindrande makter i någon form ha uttryckt Fredrika Bremers ständigt levande övertygelse: "Tag bort de gamla skrankorna, bort med all klenmodig fruktan; hav ett storsinnat förtroende till Gud, att han kan leda och bevara sitt verk. — Säg icke detta är mannens del, och detta är kvinnans del, utan säg snarare: man och kvinna är delar av samma mänsklighet"... Och med glädje över dem, som mäktade låta skrankor falla, skulle hon naturligtvis hälsa den dag, då kyrkan i överensstämmelse med urkristendomens

arbetsfördelning öppnade sina ämbeten också för därtill kvalificerade kvinnor.

Men — till de för ändamålet utbildade kvinnor, som vid en så märklig eventualitet måhända genast och utan tvekan strömmade till för att taga emot ämbetena och i oavbruten följd fortsätta de rituella och pastoraliska plikterna under uppbärande av vederbörlig lön, skulle hon kanske dessutom haft ett och annat återhållande ord. Hon skulle frågat dem om livet, om inte kyrkan själv, i denna väntans tid, av deras kvinnomänsklighet fordrade något mera, eller kanske rättare något annat, än att helt enkelt fortsätta och repetera.

Dessa teologiskt fackbildade kvinnor skulle visserligen bättre än de flesta veta huru mycket billigt, grunt förakt för ritual och prästtjänst, som helt enkelt beror på okunnighet om dess historiska förutsättningar. Och det skulle vara dessa angeläget, att i största möjliga mån råda bot på den oerhört bristfälliga allmänbildningen ifråga om dessa ting. Men borde de icke också känna, att man kan gå för långt i vördnad för det traditionella, för det redan "historiska", i den stund all världen förnimmer, att det även ur kyrkans

innersta går en suckan efter ny historia, ej blott sekelgamla murars tonande ekon från hävdvunnen helgd, utan ny rymd för livsflöden, som redan hade begynt välla fram i mänskligheten, innan vi hukade oss ned vid människofördelens klagoälv av blod och tårar?

Det dröjde ju innan en gång renässansens flodvåg nådde in i folkens fromhetsliv via reformationen. Senmedeltiden hade stöpt om kyrkosymbolernas och helgonatrons övertygelsesrester till ett slags vidunderlig barockfromhet, en karikatyr, som man ömsom hånade, ömsom drevs att i blindo underkasta sig. Om man i våra dagar kommer i nära beröring med särskilt städernas industriarbetare, finner man en minst lika ohistorisk och grotesk, ehuru nu alltid intellektualistiskt anstruken tro eller anti-tro på de kyrkliga lärouttrycken. Andemeningen i de ärvda formerna har för stora skaror till den grad förflyktigats, att själva de ord och beteckningar, man utan vidare vant sig att anse som "religiösa", väcka något av ångest, hets och vild motsägelse "å förnuftets vägnar". Såvida man icke slår om och med en skald som föredöme antager bibeln rubb och stubb på ett förskräckande materiellt sätt.

För de teologiskt graduerade, som kanske aldrig plågats av ett motsvarande teoretiskt tryck, just därför att de genom fackbildning förts in i den teologiska utvecklingslinjen, blir detta nödtillstånd svärfattigare, avlägsnare och otroligare än för andra människor. Det aktuella kyrkoväsendet med alla dess riter och uttrycksformer är ju den självklara förutsättningen för det arbete, på

vars riktiga utövande hela deras fackbildning är inriktad — en fackbildning, som nu för tiden allt mera sällan har det tillskott av humanistisk skolning, som utmärkte så många av den svunna generationens läroverksprästerskap. De rituella skådespelen av kyrkoinvigningar o. s. v., som för den i dessa riters uppkomst initierade bära på ett utsökt skönhetsvärde, förefalla att särskilt imponera på de estetiskt bildade, såsom vore detta i och för sig något — religiöst! Men svalget mellan kyrkan och de stora massorna kan ingen konstförsköning råda bot för. De från kyrkan andligen emigrerade förstå sig ej på henne mer, helt enkelt emedan hon ännu ej lärt sig förstå dem. Livstendenser inom henne ha med ett nedlåtande uppifrån här och var velat räcka en hjälpande hand åt t. ex. industriarbetarna, men utan att med tillräckligt allvar möda sig med att upptäcka deras sociala rörelses inre betingelse.

Det är två stora samhällsrörelser, som brutit in över vår tid, liksom renässansen bröt in i senmedeltiden, nämligen de internationella arbetare- och kvinnorörelserna. I stort sett äro de en enda. Men ingen av dem har, om jag så får säga, nått in till sin egen historias gudsmakt, lika litet som kyrkan i stort ännu synes ha insett någonderas inre livsnödvändighet. Till deras led sällar sig ett tredje strömdrag, fredsrörelsen, som på få undantag när alls icke av kyrkan igenkänts såsom något som skall föra Guds historia i mänskligheten vidare och längre till ny uppfostargärning bland folken.

Inför denna trefald av historiskt aktu-

ella livsbegynnelse, synes mig nu kvinnorna stå på ett särskilt sätt ansvariga. Jag skulle vilja säga, att det är vår skyldighet att visa upp sammanhanget mellan den levande skapelsehistorien i nuet och i det förflutna. Utan vidare är detta dock icke gjort med att flicka fast en ny lapp på ett gammalt kläde. Därför att vi måste in till verkligheten under kläderna, både de nötta och de ovalkade. Och man måste fråga sig, om icke de teologiskt bildade kvinnorna göra kyrkan större tjänst genom att än så länge, med frisk, ogrumlad blick på människovärlden, hålla sig utanför de officiellt pastorala funktionerna och stå under bar himmel, därute där alla skaror flockas, också de som numera icke låta samla sig inom sockenkyrkans murar. Detta likväl icke av passiv underlåtenhet, icke för att kyrkan med lika gott samvete må kunna hålla på sin rätt att ur sina lärartjänster utesluta kvinnorna, icke heller av tunn opposition med underlag av rönnbärsgrämelse, utan av okuvlig tro på att historiens Gud just nu sätter spår på vägen, som kanske icke ens börjat skönjas från kyrktornet annat än som idel vilsestigar.

När jag nu talar om kvinnornas skyldigheter att här göra en insats, glömmer jag ej, att de flesta av oss kanske aldrig mäktat finna något av de förlösande ord, som skola bli bryggor över svalget mellan ärvd tro och levande historia. Vi kanske bara få stå på någon enda punkt och försöka se till att dörrarna varken reglas inifrån eller låsas till utifrån. — Ja, och så kanske till sist likväl också något annat, just här i vårt

protestantiska land, där människorna ständigt tala om Gud som ett mansideal! Vi veta ju inifrån, att trons gudsväsen icke endast är människobarnens far utan deras mor också, en mor, som kanske nu genom vanda och ve, genom sorgen över oss dåraktiga barn, vill föda oss fram till ny mänsklighet genom nöden.

Där finns en annan bana än den prästerliga, som kvinnor aldrig själva krävt att få insteg på, den militära. Om det erbjödes oss att beträda den under någon period av soldatbrist, då skulle väl knappast någon svara ja — så stridande vore konsekvenserna mot vårt väsens innersta: att giva liv. När det gäller officiellt prästämbete — icke sett från deras håll, som skola vidga rätten, utan från deras, som skola undfå den som en ny rätt —, då skola å andra sidan tusentals kvinnor med en glimt i ögonvrån tacka verkställarna för förtroendet; de ha ju redan utan teologisk fackbildning tiderna igenom mera än andra varit sina käras ständiga själasörjare och biktmodrar! — Men jag vet också och fördöljer ej heller, att tusenden av oss underlåtit att vara detta som vi skulle, att vi inte haft allvar, fromhet och fröjd nog — ens i vår egen framstegsrörelse. Låt oss därför i dessa fruktansvärda allvarstider, då alla vilja skylla ifrån sig, först och främst driva varandra djupare in i den levande historien och hjälpa varandra att minnas, att var vi än stå och vad som än erbjudes oss eller undanhålles oss, gäller det icke blott det aktuella målet utan alltid: "snarare — något mer"!

EMILIA FOGELKLOU.

Sveriges Privatanställdas Pensionskassa.

Kvinnornas ställning.

Vår tids ekonomiska utveckling har medfört en ständigt pågående ökning i antalet personer verksamma inom handeln, industrien, sjöfarten m. fl. näringar. Nödvändigheten av att något göres för att trygga dessa privatanställdas existens vid den ålder, då deras arbetsförmåga i de flesta fall är reducerad, har länge stått klar för dem själva. Och i insikt av önskvärdheten, för att icke säga nödvändigheten av denna frågas lösning till-satte arbetsgivarna år 1912 genom sina representationer Sveriges Handelskamrar och Sveriges Industriförbund en kommitté för utarbetande av stadgar för en pensionskassa för manliga och kvinnliga funktionärer inom ovannämnda verksamhetsområden. Resultatet av denna kommittés arbete föreligger nu. Nedanstående utdrag ur det nu godkända förslaget till grunder och stadgar för Sveriges Privatanställdas Pensionskassa, som firmanamnet lyder, angiver grundragen i detsamma.

Passiva medlemmar äro till föreningen anslutna arbetsgivare. Rätt till anslutning äger varje arbetsgivare inom handel, industri, sjöfart samt övriga näringar. Aktiv medlem är varje pensionsberättigad medlem. Skyldighet att såsom aktiv medlem i föreningen ingå har varje hos till föreningen ansluten arbetsgivare anställd manlig funktionär, gift eller ogift, som fyllt 21 år men ej 34 år, samt kvinnlig funktionär, som fyllt 18 men ej 30 år; kvinnlig funktionär dock endast för personlig pension.

Intill 47 år för man och 42 år för kvinna utgå ordinarie årsavgifterna med 10 % å lönen för manliga funktionärers egen pensionering samt 6 % å lönen för deras familjepensionering samt 12 % å lönen för kvinnliga funktionärers pensionering. Efter dessa åldrar regleras den avgiftsprocent, som under den återstående inbetalningstiden erfordras, så att pensionen skall med fastställd procentsats beräknas å verklig lön vid nämnda ålder. Den högsta lön, varå pensioner och pensionsavgifter utgå, är den, som innehaves av manlig aktiv medlem vid 47 års ålder, dock högst kr. 5000: —, och av kvinnlig vid 42 år, dock högst kr. 3000: — (kr. 5000: — resp. 3000: — utgöra alltså högsta delaktighetsbelopp). Till ordinarie årsavgifter har till föreningen ansluten arbetsgivare alltid att bidra med hälften, varemot den andra hälften erlägges av den aktiva medlemmen.

Den procentsats å lön eller delaktighetsbelopp, med vilken personlig pension utgår, är för man 60 %, för kvinna 50 %. Högsta pension blir alltså för man kr. 3000: —, för kvinna kr. 1500: —. Rätt till erhållande av pension inträder för man vid 62 och för kvinna vid 57 års ålder. Aktiv medlems änka har, därest äktenskapet ingåtts minst ett år före frånfallet, rätt till pension, så länge hon lever ogift, och efter hennes frånfälle eller ingående av nytt äktenskap de minderåriga barnen gemensamt, tills det yngsta uppnått 18 år. Aktiv manlig medlem

som vid inträdet i föreningen är ogift och förblir ogift intill tiden för erhållandet av pension, äger att vid pensioneringen återfå av honom själv för familjepensionering erlagda avgifter utan räntor. Kvinnlig funktionär, som ingått äktenskap och därför lämnat anställning, äger återfå egna till föreningen gjorda inbetalningar utan räntor.

*

Det torde knappast vara möjligt att starkare accentuera kvinnornas särställning inom förvärvsarbetet än som skett i bestämmelserna för de privatanställdas pensionskassa. Att bristen på likställighet mellan manliga och kvinnliga funktionärer under arbetets år också skall bestå under ålderns dagar ligger i situationen. Pensionernas storlek står givetvis i direkt förhållande till lönebeloppen, och kvinnolönerna äro nästan alltid lägre, även för samma arbetsprestationer. Men här har man på snart sagt alla punkter, som kunna uppletas, slagit tillbaka kvinnornas krav på likställighet med manliga kolleger.

Fullkomligt godtyckligt har fastställts, att den högsta lön, varå kvinnlig pension får beräknas, är 3000 kronor, medan manlig funktionärs delaktighetsbelopp får utgöra 5000 kronor. Visserligen är det sant, att kvinnolöner i allmänhet understiga 5000 kronor. Men, med vilket berättigande utestängas de kvinnor, som trots allt lyckats nå en högre lön, från möjligheten att lika väl som en ogift man förskaffa sig en högre pension? Är det med hänsyn till arbetsgivarnas andel i avgifterna, som "strecket" för kvinnorna satts till kr 3000, då männens är 5000: —, alltså 2000 kronor

högre? Vi erinra i detta sammanhang därom, att för kvinnorna utgår arbetsgivarens bidrag till pensioneringen med blott 6 % å lönen, för männen med 8 % å lönen (5 % för den personliga pensioneringen, 3 % för familjepensioneringen). Vidare är det den lön, som kvinnlig anställd har vid 42 års ålder, varefter pensionsbeloppet fastställles, — en löneökning efter denna tidpunkt möjliggör således icke en högre pension, medan den manliga funktionärens pension fastställles efter den lön han innehar vid 47 år.

Vad pensionsåldern beträffar, så har denna för kvinna satts till 57 år, 5 år tidigare än för man, varmed sammanhänger, att hennes pension utgår efter lägre procent å delaktighetsbeloppet än den manliga pensionen (50 %, resp. 60 %). Givetvis är detta icke till fördel för kvinnorna i allmänhet taget. Och man kan med allt skäl opponera mot motiveringen, att "kvinnorna åldras tidigare än männen". Den statistik utvisande tidigare invaliditet bland kvinnor än bland män, som ålderdomsförsäkringskommittén på sin tid företedde och som även här åberopas, är högst väsentligt påverkad av kvinnornas "ekonomiska invaliditet". Detta faktum erkännes av alla dem, som veta något om fattigvårdsförhållanden och villkoren för fattigunderstöds beviljande, exempelvis till änkor ur stånd att försörja sig och sina barn. (Det i och för sig erkännansvärda förhållande, att läkareattester för arbetsoförmåga i sådana fall lätt erhållas, inverkar givetvis väsentligt på invaliditetsstatistiken). Må det ursäktas kvinnorna, att de icke tro på

kombinationen: tidigare invaliditet och längre livslängd. För kvinnorna gäller det säkerligen liksom för männen, att sjuklighet i stort sett ökar mortaliteten, icke vitaliteten, livslängden. Då nu emellertid kvinnornas högre livslängd beklagligtvis är ett faktum (de privatanställda kvinnorna få ju på grund härav erlägga en högre avgiftsprocent för sin pensionering), så underkänna vi invaliditetsstatistikens resultat och argumenten för kvinnornas tidigare pensionering. Vi fråga i stället: varför icke sätta mäns och kvinnors pensionering till samma ålder, 62 år, som nu bestämts för mannen, med rätt för bägge parterna att eventuellt avgå några år tidigare med en lägre pension? I detta fall skulle pensionerna kunna utgå efter samma procentsats för man och kvinna.

Principiellt oriktigt är även förnekandet av kvinnlig funktionärs rätt — och skyldighet — att deltaga i familjepensioneringen med samma rätt som ogift man att vid tiden för sin personliga pensionering utfå egna guldna insatser, för så vitt det icke finnes pensionsberättigad efter henne, d. v. s. sjuk man, som hon försörjer, eller minderåriga barn. När skola vi komma därhän, att den ofta uttalade beundran för kvinnan i egenskap av maka och mor utlöser sig i åtgärder, som underlätta, icke försvåra, hennes uppgifter? Ofrånkomligt är, att kvinnorna ofta spela rollen

av familjeförsörjare — på kvinnolöner!

Till sist framhålla vi, att undantagsbestämmelsen, enligt vilken kvinnlig medlem, som ingått äktenskap och i följd därav upphört att ha anställning, äger rätt att återfå egna till föreningen gjorda inbetalningar utan därå upplupna räntor — ehuru säkerligen tillkommen i bästa avsikt — icke kommer att verka lyckligt. Ty kvinnan har i allmänhet icke genom äktenskaps ingående någon garanti mot risken att ånyo behöva göra förvärvsarbete även under mannens livstid. Och i många fall tillhör mannen icke någon pensionskassa. Bättre än att vid giftermålets ingående erhålla tillbaka sin egen insats i kassan — med förlust av den insats arbetsgivaren gjort för hennes pensionering —, vore därför hennes kvarstående i kassan med pension, om än icke stor, vid den uppnådda pensionsåldern, oberoende av personliga förhållanden.

Den nu inrättade pensionskassan för privatanställda giver ännu ett bevis till många andra på sanningen, att då grunden är skev, blir också det man bygger upp skevt. Kvinnornas obligatoriska särställning är den falska premissen. Endast genom erkännande av likställighet mellan män och kvinnor inom samma verksamhetsområden kunna förhållanden skapas, som tillfredsställa ens de elementära kraven på rättvisa.

ANNA KLEMAN.

Jättesteg och snigelgång.

Med den nuvarande utvecklingshastigheten å tillvarons skilda områden synas uttalade mänskliga omdömen, hur välgrundade de för sitt moment kunnat vara, endast undantagsvis länge täcka en sanning.

I Neue Revue anställde d:r Cajus Moeller för sex, sju år sedan betraktelser över "Folkpsykologi i Nord-europa". Sedan förf. karakteriserat Norge och Danmark, sådana de framträda i sin diktning och sin politik, yttrar han sig om det tredje och efter förhållandena största av de nordeuropeiska rikena. Sverge, säger han, skall aldrig — i likhet med Norge — ställa sig under utländsk garanti. Man är där obetingat besluten att genom egen kraft upprätthålla sitt oberoende och tror sig väl också med rätta därtill i stånd. Det krigiska förflutna för detta över sin historia stolta folk talar för det antagandet, att man inte bland de nordeuropeiska "bröderna" väntar sig något dådkraftigt bistånd, även om den militära dugligheten stode högre än vad nu är fallet. — Sedan förf. berört den misstämning, som framkallades genom händelsen 1905, och markerat den danska "skadeglädjen" över samma händelse, uttalar han den övertygelsen, att intrycket härav på svenskarna inte kan bli utplånat på "länge", "åtminstone inte i denna människålder". Om Sydsverges bojkott mot nordens Atén blir erinrat och om historiekongressen i Lund 1905, då norrmännen blevo alldeles borta och danskarna till största delen. Först 1907

kunde en interskandinavisk sportförening bringas till stånd. "Man kan beklaga denna den europeiska nordens inre tvedräkt. Stormakternas politik skall länge ha att räkna med denna inre disharmoni i Norden".

Utlänningens klarsynthet vad beträffar riktlinjen för svensk politik har nu visat sig otvetydig. Däremot tager psykologen fel i fråga om svenskarnas böjelse att vidmakthålla ett groll, uppkommet av sårad rättskänsla. Det blev inte "länge" stormakterna fingo räkna med disharmonien i Norden, vilken ju redan vid Malmömötet upplöstes i harmoni, som alltjämt erhåller rikare utformning.

Hur sant våra få skriftställare med intresse för svensk psykologi delvis kunnat uppfatta och bedöma sin nation, vill det förefalla som om de i åtskilliga fall skurit till i växten ungefär som Cajus Moeller, vilkens uppfattning korrigerats av någonting så oförutsett och omvälvande som kriget.

"Svenska nationens anda är och förblir den uslaste av alla möjliga", skrev Tegnér till Heurlin 1839. För ett dylikt vasst utbrott av en skakad skaldesjäl komma förmildrande omständigheter i åtanke. Detta betyg av en i biskopsmitra inpressad son av Apollo tages väl knappast av någon på fullt allvar. Att en nation är delad i partier är överallt en normal företeelse, som i och för sig antagligen representerar balansen mellan stagnation och rusning mot det oförsökta. Gustav Sundbärg och Heiden-

samt framhålla båda — som bekant — brist på nationell instinkt, på uppskattning av det egna, som en huvudbrist hos svenskarna. Sundbärgs "Detsvenska folklynnnet" skall alltid behålla sitt välde över svenska hjärtan, emedan de där möta ett hjärta som älskar och blöder, då det utbrister i sitt J'accuse. Som ett bart huggande svärd blixtrar Heidenstams: "Det finns ingen Medea, vilken har sin mördarekniv så sölad av egna söners hjärteblod som Sverge." — "Allt sedan Lucidor har Sverge fått talanger utan att bekymra sig om deras växt, under det att vilken liten utlänning som helst överhöljs med hedersbetygelser och löjlig ära". — "Självunderskattandets röta breder sig vida".

Hur lätt räknade äro icke åren sedan ovan citerade domar blevo fällda. Och ha vi icke redan skäl att kalla dem en smula föråldrade? Nu veta vi väl, att, enligt Heidenstam, tidningarna och det officiella ordet icke uttrycka den verkliga meningen i landet, som blott kan representeras av dess andliga elit-individer. Och vi, som beklagligen måste leva livet på avstånd från våra erkända främsta, ha ju egentligen mest tidningarna och litteraturalstren att hålla oss till, ehuru även av oss den fylligare utveckling, som penningen och ett bredare personligt liv mäktar skänka, någon gång kan ernås. Många av oss få emellertid den uppfattningen, att numera våra egna filosofer, rättslärd och andra vetenskapsmän bli uppskattade som påvar med ofelbarhetsglorian omkring sig. Och vi kunna inte förstå annat än att våra egna utövare av konst för närvarande bli uppburna inom landet

så enstämmigt som möjligt. Vad kunna t. ex. Zorn, Carl Larsson, Wilhelmsson, John Forsell, de Wahl, m. fl. vänta sig mera i lovprisande än det språkets pärlregn, som alltid kommer till användning i fråga om deras konstnärskap. Den kraft, varmed både sceniska utövare och författare utkämpa bataljer för att skaffa sig bredare rum, tyder inte på att självunderskattandets röta frätt särdeles djupt.

Vad de födda talangerna av pennan beträffar, torde även därvidlag uppfattningen nu kunna anses reviderad. Hur oändligt älskade äro ej Wallins psalmer. Bellman och Fröding elektrisera. Hur frenetiskt öses ej ur memoarernas Nilflod. Hur varmt uppskattas ej de senaste historiska verken. Hur rent av våldsamt beundrade äro ej den store "sönderplockaren" Strindbergs t. o. m. ensidigaste överdrifter. Om många bland oss hos utlandets främsta prosaister oftare finna det mänskliga stoffet finare analyserat än av våra egna författare, kan detta icke skrivas på räkningen av bristande nationalkänsla, endast på det starka behovet att se modernt sjäsliv och förnimmelselivets villkor hämtade upp i ljuset från schakt, där någon guldådra går fram. Man bjuder oss för mycket hämtat från slagghögar.

Givs det någon grad av utmärkelse, som inte kommit Selma Lagerlöf till del? Det är sent som Heidenstam blivit Nobelpristagare. Och det är för sent att avhjälpa vad som försummades i fråga om Sundbärg och många flera förtjänta svenskar. Men är det inte ändå påtagligt, att Sverge tagit jättesteg in i ett tidevarv av frivilligt, glatt och tack-

samt erkännande av de sina som aldrig förr? Och får man det allra minsta fästa sig vid hyllningsformer, som brukas hos oss, så är det ju ett ständigt jubileumsfirande, då jubilarerna prisas i toner, som i väljud gå utanpå både Franzéns och Wallins. Svensken är initiativrikt älskvärd mot dem som lyckats. Häri liknar han komplett sina övriga mänskliga bröder inom civilisationen, så det är ingenting att särskilt anteckna på nationalkontot.

Den praktiska och tekniska bildningens män, som ännu svettas på nya, hårdbrutna tegar, torde för närvarande vara de förtjänta medborgare, som erhålla svagast uppmuntran i detta statsexaminas och ämbetsmannaprestigens förlovade land.

Vår folkupplysnings fördelaktiga ståndpunkt har ofta och av många framhållits och är av ingen motsagd. "Läs-kunnigheten sedan flera generationer har åstadkommit en andlig mognad, som erbjuder en ovanligt solid grundval för fortsatt utbildning" (Sundbärg). Att denna utbildning hållit jämna steg med landets övriga utveckling torde kunna bestridas. Vårt kommunalväsen t. ex. har antagit former och proportioner, varom ingen ens drömde för cirka 40 år sedan. Nya sociala begrepp, nya institutioner, nya seder ha uppstått, och allmänbildningen inom den s. k. medelklassen har betydligt ökats. Vilka andra än personer av facket skulle för trettio år sedan vågat sig på att skriva böcker — och nu äro vi färdiga att fråga vem som skulle sakna det modet eller den förmågan? Men med allt detta nya står den egentliga folkbildningen på många, alltför

många trakter inte mycket högre än i förra seklets mitt. Redan vid den riksdag (1840-41), då Geijer kysste Hans Jansson och Nils Person i Boda vid avskedsuppvaktningen, ägde Sverige självlärda dannemän, i stånd att sätta märke i vår politiska historia. Men vidskepelsen har sina orubbade rätter i Lappland och på andra håll, vid underliga förbrytelser kunna ännu begås i vilket landskap som helst — "att lika lätt ljuta blod och tårar är en egenhet för Nord-europas folk", säger Moeller, som kallar oss "ett folk av heroer och förbrytare", — ursvensk osedlighet frodas ännu, hårdhet mot den obesutne, råhet gentemot djuren och i allmänhet mot den skyddslöse är ingenting ovanligt, liksom inte heller gnidigheten. Berserkalynnet och överdrifterna i ett som annat utgöra kanske inte annat än det behövlige skuggpartiet för att de stora ljusytorna skola kunna komma till sin rätt. Sådana som i bondetåget och i förloppet av storstrejken stått fram och vunnit världens beundran.

En så oförskräckt sanningssökerska som förf:n till "En piga bland pigor" har skaffat sig äkta begrepp om en sida av vårt folks tillvaro och bildningsnivå. Men många av dem, som föra folkets "tankar" till togs, ha mestadels konstruerat dem i egna hjärnor.

Om en mera talför arbetare kommer sig för att helt privat uttrycka vad som i dessa ekonomiskt pressande tider ligger honom på hjärtat, får man inblickar i en häpnadsväckande tankevärld. Utfallen mot regeringen äro talrika. "Man" — d. v. s. de styrande — "blundar frivilligt för livsmedelsjobbe-

riet", och detta gör man därför att man — "har släktingar bland jobbarna och själv vill bli allt rikare". Man behåller ett tryckande militärväsen och en rustningspolitik, emedan — "de fina döttrarna ju inte kunna gifta sig med andra än de styva, granna militärerna"!

Den bibelbokstavsträldom, som håller en mindre del av vår befolkning fången, har inte särdeles erkännansvärda verkningar i t. ex. Bohuslän. Kustbon, som före kristiden hade stora arbetsförtjänster, lade dem mestadels på krogen, och superi ansågs — och anses nog fortfarande — inte där skamligt som i Småland. Å andra sidan är han kyrksam och flitig iakttagare av kyrkliga sedvänjor, därmed menande sig uppfylla allan rättfärdighet. Andligt fostrad av ett strängt schartauanskt prästerskap, lever han intellektuellt så inhyses, att postillan är enda begreppsregulatorn och farfarsnivån oöverkomlig.

Den förnäma andliga förtegenhet gent emot världen, som utmärker bildningskretsarna av denna riktning, har sin motpol i det krassa fromleri, som dragit ett nät över andra delar av vårt land och som väller över bräddarna vid minsta anledning eller utan sådan. Dessa "nyväckta", som för att "frälsa själar" rusa på vem de möta med sitt inkvisitoriska: "är ni Jesu vän?" o. d., språka ogenerat om Herren och satan som rumskamrater i fejd och uppjaga härigenom en del outvecklade personers fantasi ända till hysteri eller väcka onödigtvis de sansades motvilja för religiositet.

En totalfrånvaro av omdöme tar sig uttryck på flerfaldiga områden, såsom

i valet av den funebra poesien, om uttrycket kan tillåtas om rimmade strofer för dödsannonserna. De mest banala, rent av osmakliga bilder suggerera till hundrafaldigt upprepande.

Och tusenden tjasas av en lektyr, som står under all kritik.

Finns några spår av politisk, religiös eller intellektuell "mognad" fördolda i dessa här anförda typiska förhållanden?

Men snigelgång veta vi av även på annan led än folkbildningens. Här behövs intet slags bevisföring, då Herthas läsare själva levat igenom allt vad som kunde sägas: Målsmanskapet står ungefär där det stod då vi föddes, även om man nu skönjer utsikt till att en reform härutinnan kommer att genomföras. Politiska rösträtten får man tänka på som på det kiliastiska dunklet, och vem kan ana när principen lika lön för lika arbete får reella konturer i levande livet?

METTA GREGER.

Fredrika-Bremer-Förbundets stipendier.

Från Fredrika-Bremer-Förbundets Allmänna Stipendiefond utdelas under 1917 följande stipendier.

Universitetsstudier: för studier vid Uppsala universitet för fil. lic. examen 300 kr. (fritt stipendium); för studier vid Stockholms högskola för fil. kand. examen 400 kr. (Stockholms stads stip.); för studier vid Stockholms högskola för fil. kand. examen 200 kr. (fritt stipendium).

Utbildning vid folkskoleseminarium: 250 kr. (Södermanlands läns stip.); Skara folkskoleseminarium 260 kr. (Skaraborgs läns stip.); Statens folkskoleseminarium i Stockholm 600 kr. (Malmöhus läns stip.); Landskrona folkskoleseminarium 200 kr. (Malmöhus läns stip.).

Utbildning vid högre lärarinneseminarium: 200 kr. (Kristianstads läns stip.); fortsättningsstudier vid Kungl. Högre lärarinneseminariet för erhållande av högre kompetens 200 kr. (fritt stipendium).

Kurs vid Fredrika-Bremer-Förbundets lanthushållningsskola å Rimforsa 200 kr. (Uppsala läns stip.).

Kurs vid Fredrika-Bremer-Förbundets fruktodlings- och trädgårdsskola Apelryd 275 kr. (Östergötlands läns stip.).

Handarbetslärarinnekurs med kompetens vid M. Nordenfelts högre handarbetslärarinneseminarium i Göteborg 250 kr. (Göteborgs och Bohusläns stip.).

Kursvidskolköksseminarium: 225 kr. (Blekinge läns stip.); kurs vid Fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala 200 kr. (Västernorrlands läns stip.).

Fullständig sjukvårdskurs: 300 kr. (Södermanlands läns stip.); 250 kr. (Göteborgs- och Bohusläns stip.); 270 kr. (Kronobergs läns stip.); 200 kr. (Jönköpings läns stip.); 275 kr. (Östergöt-

lands läns stip.); 200 kr. (Älfsborgs läns stip.); 260 kr. (Skaraborgs läns stip.); 200 kr. för kurs vid Röda Korsets sjuksköterskehem (Värmlands läns stip.).

Telegrafkurs: 260 kr. (Västerbottens läns stip.); 200 kr. (Jämtlands läns stip.).

Kurs i fjäderfäskötsel 225 kr. (Gottlands läns stip.).

Fullständig barnavårdskurs för barnmorska eller dispensärsköterska 325 kr. (Norrbottnens läns stip.).

Studier av förädlingsarbete och fröodling av trädgårdsväxter utomlands 600 kr. (fritt stipendium).

Villkor för sökande av länsstipendium: att vara och två år omedelbart före ansökan ha varit skriven i det län, vars stipendium sökes.

Ansökan åtföljd av bevitnade avskrifter av kunskaps- och mantalsintyg samt läkare- och prästbetyg ställes till Fredrika-Bremer-Förbundets stipendienämnd, Stockholm, före den 15 februari.

Närmare upplysningar genom sekreteraren, adr. Klarabergsgatan 48, Stockholm.

Kvinnedagen på Rimforsa.

Ett minne från sommaren 1916.

Gråa och tunga äro dessa december-dagar. Då det ringer till frukost kl. 8, är det ännu mörkt, och om mörkret också viker under några timmar fram på dagen, ha dock under veckor icke molnen skingrats så mycket att solen lyst fram. Inomhus är allt brådska: byk, bak och slakt gå samtidigt av stapeln, och så är det ju det dagliga hushållet. Där jag sitter vid skrivbordet, nå mig då och då ljud, som vittna om arbete och arbetsglädje, och dofter, som väcka minnen från barndomsdagarnas jul.

Mitt under allt detta skall jag nu söka i minnet framlocka händelser från den

gångna sommaren. Jag skall se Åsunden glittrande blå och med lummiga stränder, jag skall se åkrar och ängar gröna och trädgården i sommarflor. Jag skall se allt detta, känna doften från klöver, då den faller för slättermaskinen, och höra sommarens tusende ljud, ty hur skulle jag annars kunna berätta om Rimforsas stora dag d. 28 juni, då kvinnor från hela Sverige samlades hos oss, kvinnor ur den krets, för vilkens skull Rimforsa är till.

Kanske några av Herthas läsare ha sig bekant, att hushållningssällskapen i flertalet län under somrarna anordna

studieresor för kvinnor, som äro sysselsatta vid smärre jordbruk, att dessa resor i allmänhet äro s. k. hembygdsresor, men att understundom färden också går utöver länets gränser.

År 1914 samlades en del av dessa hushållningssällskapens stipendiater på Fackskolans lantgård, Brogård, till en s. k. kvinnodag, och samma år blev jag tillfrågad, om vi nästa år ville taga emot stipendiaterna på Rimforsa. Därtill voro vi ju mycket villiga, men på grund av bristande medel inställdes 1915 alla dessa studieresor, och så blev kvinnodagen på Rimforsa ställd på framtiden.

Redan i januari 1916 blev jag emellertid påmind om vårt löfte, och konturerna till dagens program drogos upp av statskonsulent Östergren, som är upphovet till kvinnodagsidén. Först i maj kunde en mer detaljerad plan uppgöras, ty först då blev avgjort hur många studiesällskap, som skulle stämma möte här. Till vår stora glädje visade det sig, att anslutningen blivit ganska stor. Icke mindre än 9 sällskap, representerande 8 län och omfattande 127 personer, hade anmält sig.

Nu blev det ett bestyr att sätta upp program och att ordna för mottagandet. För en del "län" skulle anskaffas nattlogi i kringliggande gårdar, i Linköping eller på Bjärka-Säby, och samtliga skulle ju ha mat och förplägnad på skolan. I god tid var dock allt klappat och klart till mottagandet av våra gäster, och på e. m. och kvällen d. 27 började de anlända. Med vilken oro hade vi ej de senaste dagarna sökt tyda luftens tecken. Allt var ju ordnat med beräkning att vädret skulle bli vackert, och vad skulle vi taga oss till om det blev ösregn. Vi

tröstade oss emellertid med att bleve vädret fult, var dock det något, som ej kunde tillvitas oss som värdinnor, och så fingo vi väl försöka taga saken med ro.

Onsdag morgon d. 28 juni uppgick emellertid med strålände sol, och då jag ganska tidigt blickade ut genom mitt fönster, såg jag eleverna redan i färd med att duka frukostborden ute på södra plan och terrassen. När tiden närmade sig åtta, då frukosten skulle serveras, började ock våra gäster anlända. I långa rader kommo de tågande på vägen, som leder ned till skolan, och även i båtar på sjön närmade de sig.

På slaget åtta voro också alla samlade utom stockholmarna, som sutto på grund ute på sjön, men som de flesta voro rospiggar, så redde de sig bra och blevo ej mycket försenade. Och vilka voro denu, våra gäster? De voro norrbottningar, jämtar, dalkullor och gävleborgare, närkingar, stockholmare, östgötar och skåningar från Kristianstads län. Varje "nation" hade sitt bord betecknat med en bordsflagga med länets vapen och serverades av landsmanninnor i nationaldräkter, så långt sig göra lät.

Efter frukosten sjöngs en psalm, och så tågade vi in i skolan, där under tecknad höll ett orienterande föredrag, och så kl. 9 började förevisningen av skolan, vilken förevisning pågick till kl. 1.45 med en kvarts rast i och för saft-drickning.

Näst väderleksfrågan var frågan om förevisningen den mest kritiska. Det kunde ju så lätt bli villervalla. Varje grupp måste absolut börja och sluta på de respektive områdena just på den tid, som var angiven på det tryckta pro-

grammet. Lyckligtvis gick allt som det skulle, man kan nästan med tanke på tiden säga som ett urverk.

Själv hade jag det så bra ställt, att jag mellan varje grupp, för vilken jag förevisade elevrummen och "drog" ett litet föredrag i rumshygien, kunde göra en titt hos någon annan grupp. Dessa tittar voro mycket roliga. Att se det intresse varmed vävnader och sömnadsalster iakttogos i slöjdsalen, den förtjusning konservkällaren med sina förråd av frukter, bär, grönsaker m. m. väckte, att höra de förstående och gillande omdömena om detaljer i köken och uttrycken för hemkänslas småbrukets stuga, att iakttaga det allvar varmed fröken Melanders demonstration av kompostinläggning och hennes angrepp mot sophögar mottogs, allt var ägnat att väcka en känsla av att här var hjärtanas och hjärnornas jord beredd att mottaga de frön, som nedlades, en känsla av djup glädje för dem, som ägnat sitt liv åt att räcka dessa arbetande systrar en hjälpande hand i deras arbete. Vid dessa tittar blev det även tillfälle att i all hast utbyta åsikter om både ett och annat och att iakttaga uttrycken i särskilt de äldres ansikten, och det var ej möjligt annat än att bli varm om hjärtat. Ansikten och ord stodo i full harmoni med varandra. Vakna, erfarna, sunt tänkande, med klart omdöme och reagerande mot överdrifter, men först och sist så anspråkslösa, göra de sin dagliga gärning, dessa svenska allmogekvinnor, en gärning vars betydelse icke kan mätas.

Men nu är förevisningen slut, och kl. 2 samlas vi på gårdsplanen, där middagsborden äro dukade. Sedan mål-

tiden inmundigats, ha vi en stunds vila, och därefter börja föredragen. Till dessa hade även ej så få av traktens befolkning infunnit sig, och salen var fylld till sista plats.

Det första föredraget hölls av fröken Melander och behandlade den mindre trädgårdens ekonomi. Därefter följde statskonsulent Östergrens föredrag över ämnet Kvinnan och det mindre jordbruket, och till sist höll undertecknad föredrag om uppfostran. Efter föredragen var kafferast med livligt samspråk samt sång av skolans elever.

Och så vandrade vi ut i "parken" och slog oss ned på slutningen av kullen. Där nedanför framträdde överste Melander och talade till oss om den enskildes ansvar, om feighet och nitälskan, om gudstro och fosterlandskärlek. Det var kraftiga, till hjärtat gående ord, som jag tror att vi litet var skola väl bevara och minnas, när det behöves. Efter föredraget uppstämdes "Vår gud är oss en väldig borg".

Nunalkades dagen sitt slut, men sedan vi ätit kvällsmat, blev det dock en stund ännu för samspråk och sång. Här sjöng en norrbottning på det enda språk hon kunde — finska — en vemodig kärleksång, så stämde dalkullorna upp "Jag vet ett land", men då måste östgötarna svara med "Så grant står Östergyllen", och så kom den ena landskapssången efter den andra. Det var en stämningsfylld stund. Hur kände vi ej fredens och det fredliga arbetets lycka, hur kände vi ej enheten trots åtskillnaden i nationen, hur kände vi ej samhörigheten mellan oss, som mötts, och samhörigheten med alla dem, som ej vore med men liksom

vi arbeta i hemmens tysta värld. Hur kände vi ej, att om det arbetet någon gång ville bli oss tungt, skulle tanken på alla de tusen hemmen, där våra systrar arbeta som vi, ge oss en intensiv förnimmelse av att vi ej äro en-

samma, att vi ej bara arbeta för oss och vårt hem, utan vi äro många, och vi arbeta för hela Sverges väl.

Och så tror jag, att kvinnodagen på Rimforsa nådde sitt syfte att ena, värma och stärka dem som där möttes.

LOUISE NATHORST-BÖÖS.

De utomäktenskapliga barnens ställning.

Lagrådets yttrande.

Det förslag till lag om barn utom äktenskap, som för ungefär ett år sedan av Lagberedningen avlämnades till Kungl. Maj:t, har under hösten varit föremål för behandling i Lagrådet, som nu yttrat sig angående detsamma. Hertha har tidigare lämnat en redogörelse för anmärkningar och erinringar, som en del myndigheter och institutioner framställt mot förslaget. Det torde därför vara på sin plats att även omnämna Lagrådets yttrande, ehuru detta saknar större allmänt intresse, då det ej innehåller några uttalanden om förslagets ledande principer eller dess praktiska genomförbarhet. De anmärkningar som göras — och de äro i det hela ganska få — röra sig till stor del om rent juridiska spörsmål, på vilka det ej finnes skäl att här ingå.

Den kanske viktigaste principiella frågan — den om barnets rätt till arv efter fadern — vidröres endast så till vida som en av Lagrådets fyra ledamöter förklarar sig med anslutning till reservationen inom Lagberedningen anse,

att förslaget bort upptaga bestämmelser om sådan arvsrätt.

En annan ledamot anser, att då modern är änka barnet ej — som Lagberedningen föreslagit — skall ha rätt till hennes namn som gift, utan att det bör bära det namn hon hade som ogift. Han föreslår detta med hänsyn till den döde mannens släkt, för vilken det kan förefalla obilligt, att barnet skall bära dess namn. Han anser, att den fördel för barnet, som det innebär att ha samma namn som modern, kan vinnas genom sådan ändring av namnförordningens bestämmelser rörande antagande av släktnamn, att, då modern ej tillika har barn i äktenskapet, hon skall kunna återtaga sitt namn som ogift samt att, då hon har barn i äktenskapet, det utomäktenskapliga barnet skall få antaga det namn, som modern och halvsyskonen bära.

Vid 2 §, som handlar om vårdnad och förmynderskap, uttalar Lagrådet önskan om en uttrycklig bestämmelse av innehåll att den av föräldrarna, som

ej har vårdnaden, icke må betagas tillfälle till umgänge med barnet, med mindre särskilda omständigheter därtill föranleda, samt att, där i anledning härav tvist uppstår, rätten skall slita tvisten och meddela erforderliga föreskrifter. Lagrådet förutsätter nämligen, att hos den av föräldrarna, som icke har vårdnaden — i regel alltså hos fadern —, "kvarstår det naturliga intresset av att upprätthålla förbindelsen med barnet". Att önskvärdheten av en sådan förbindelse framhålles i faderns intresse är ju ägnat att glädja dem, som anse att stärkandet av det familjerättsliga förhållandet mellan fadern och barnet bör medföra andra och mera betydelsefulla konsekvenser.

Vid den paragraf, som handlar om barnavårdsmannen, framhåller Lagrådet, att det bör utsägas i lagtexten, att även gift kvinna skall kunna förordnas till barnavårdsman. Så som barnavårdsmannens verksamhet i förslaget skisserats, måste man ju tänka sig, att gifta kvinnor i stor utsträckning tagas i anspråk för befattningen och att det också varit Lagberedningens mening att så skulle ske. Det är naturligtvis av största vikt, att lagtextens avfattning ej lämnar något tvivel härom. Hindret skulle ligga i mannens målsmanskap för hustrun enligt nu gällande äktenskapslagstiftning.

Förslagen till lag om införsel i avlöning, pension eller livränta samt till lag om förbud för viss underhållsskyldig att avflytta från riket ha också i princip lämnats utan erinran. De gjorda anmärkningarna röra endast juridiska detaljer.

Kringblick.

Också en utväg. Valbarhet, men icke rösträtt. Kombinationen är icke helt ny och dock alljämt lika förundransvärd. Hollands kvinnor tyckas nu få pröva på den i praktiken. Regeringens förslag till grundlagsändring innehåller nämligen bestämmelse om att alla vuxna kvinnor skola vara valbara till såväl parlamentet som de kommunala myndigheterna, men utan väljarrätt själva, d. v. s. att de skulle erhålla s. k. passiv valrätt. Som förslaget redan antagits vid första behandlingen i bägge kamrarna och den återstående proceduren för att få förslaget lagstadgat endast anses såsom rena formaliteter, under vilka inget motstånd lär kunna väntas, skulle således holländskorna inom mycket kort tid bli en sorts halva statsmedborgare.

Vad som kommer ut av det "hälftenbruket" blir det man får se. Kan man antaga att de manliga väljarna skola påminna sig "de passiva"?

Vita Husets portar låtas upp. I Amerika tillåta varken de faktiska förhållandena eller amerikanskorna själva, att kvinnorna glömmas bort. Och så pass påmind ha de gjort sig, att vid de nu förrättade valen till kongressen staten Montana åt sig valt en kvinnlig representant. Jeannette Rankin är namnet på Förenta Staternas första kvinnliga kongressledamot, som nu intar sin plats tillsammans med 434 manliga lagstiftare.

Det är endast ett par år sedan miss Rankin ännu hade att inom sin egen stat kämpa för sin och sina medsystrars politiska medborgarrätt, men det gjorde hon också inte endast med kraft och energi utan på sitt oförlikneligt älskvärda och vinnande sätt. Att det nu inte endast är Montanas kvinnor utan även dess män, som funnit miss Rankin lämplig för det stora förtroendeuppdraget, framgår av det förhållandet, att Montana hör till de många Nordamerikas Förenta Stater, där männen äro i övervägande majoritet. Och man kan ju inte utgå från den förutsättningen, att männen skulle varit mindre aktivt valintresserade än de nyss med valrätt begåvade kvinnorna! Även om så är, att dessa senare utvecklat en intensiv agitation för miss Rankin. Det berättas exempelvis, att faktiskt varenda telefonägare i Montana

på valdagens morgon uppringts av någon av hennes vänner, som med den mest glatt förhoppningsfulla ton i världen önskade vederbörande: god morgon, och sedan aldeles självfallet tillfogade: har ni röstat på Jeannette Rankin?

Hennes vänner lära för övrigt med tillfredsställelse upptäckt, att miss Rankin, som förut på "lediga stunder" — var hon fann dessa är inte gott att säga, en så outröttlig social arbetare och rösrättsagitator som hon är — förfärdigat sina egna klänningar och hattar, och på annat sätt måst ekonomisera, så som det endast tillstoddes kvinnor, nu får ett arvode av 7,500 dollars pr år. Någon särskild löneberäkning för kvinnor har nämligen inte införts i Förenta Staternas kongress.

Kriget som barnuppfostrare. En utbredd och obligatorisk folkskoleundervisning har i föregående tideräkning — vi mena före kriget — ansetts indispensabel för kulturfolken. Men förhållanden och uppfattningar ändra sig. Den engelska kvinnotidningen *The Common Cause* meddelar några upplysningar om hur man nu i England ställer sig till frågan om barnens skolutbildning.

Krigsutbrottet medförde en nästan ögonblicklig anhållan från den hela England omfattande jordbrukarföreningen, att barnen skulle under skördetiden vara befriade från skolgång. Saken, som hänsköts till de lokala myndigheterna på respektive orter, resulterade i att ett stort antal grevskap medgav frikallelse från skolan för barn från elva års ålder för deltagande i jordbruksarbetet. Motiveringarna för beslutet togo sådana former som: "Gossar ha i alltför stor utsträckning erhållit onödigt skolutbildning". "De fysiska fördelarna skola uppväga den lilla skada pojkar kunna ha av att gå miste om den överflödiga utbildningen". "För mycken skolutbildning betyder brist på arbetare". "Bristen på arbetare uppstod genom att barnen utbildades över sitt stånd".

Men ehuru en viss oro över varthän den nya riktningen skulle leda och fastän premiärminis-

tern i en debatt om saken i Underhuset 1915 uttalat sin mening om att frikallelse från skolgång endast i särskilda trängande fall borde beviljas, tilltog flykten från skolorna stadigt. I januari 1916 hade över 8,000 barn erhållit befrielse från läsningen, men i själva verket var det ett mycket större antal, som lämnat skolorna, då massor gjort detta utan vederbörligt tillstånd. På ett håll hade själva myndigheterna satt tillståndsåldern så lågt som till tio år. På ett annat håll, där jordbrukarföreningen begärt frikallelse för barn från och med elva år, hade föreningen samtidigt antagit en resolution, i vilken det förklarades — att kvinnor icke kunde användas i jordbruksarbetet, emedan de icke voro starka nog för sådant arbete! (Det förtjänar erinras om att kvinnor, ehuru så anspråkslösa i fråga om löner, dock i regel begära mera än barn.)

Den 31 maj 1916 hade frikallelserna stigit till 12,719, en ökning av 4,500 på fyra månader. Undervisningsnämndens rapporter visa emellertid ännu mera uppskakande siffror för 1916 — 45,000 färre barn i åldern elva—tolv år än vad skolregisterna bort uppvisa. Också hade ävenledes industrien börjat kräva barnens arbetare, från järnverken till slakterierna. Bomullsfabrikörerna i Lancashire hade icke endast begärt sänkandet av skolåldern utan gjort ett försök att få villkor fastslagna, vilka betydde ett systematiserat kontrakterande av barnarbete.

Även barnen i skolorna ha pressats in i arbete. Man hör att pojkar förutom skolarbetet arbeta fyrtiosex till femtiofyra timmar pr vecka, mot en lön av 2—3 shillings. Att sjuåriga barn ha avlönad anställning. Att exempelvis ett barn på sju och ett halvt år arbetar från 6 till 7 om morgnarna alla veckodagar, en halvtimme på middagarna och från $\frac{1}{2}$ 9 till $\frac{1}{2}$ 2 på söndagsförmiddagarna; allt som allt fjorton timmar i veckan för 2 shillings.

Och samtidigt med detta exploaterande av barnens krafter, med deras avstängande från skolundervisningens förmåner tilltaga barnaförbrytelserna i oroväckande grad.

Den eviga freden.

“Tills helt nyligen var fred blott det politiska tillstånd, som härskade under tiderna mellan krigen“, lyder definitionen på fred i en av Europas största encyklopedier. Och man kan gärna gå in på att den korta definitionen är tillräcklig och att det är krigens mångartade mångfald, som upptagit tiderna i mänsklighetens historia.

Men alltifrån början av denna historia har det ej heller saknats andar, som med avoghet vänt sig bort från ofrid och elände. Från och med Israels profeter, där exempelvis Micha i fjärrsyn varsnar hur “de skola göra sina svärd till plogbillar och sina spjut till liar“ och hur “var och en skall sitta under sitt vinträ och sitt fikonaträ utan fruktan“, till och med många av mänsklighetens stora tänkare, lyckligtvis alltför många för att kunna ordagrant återgiva deras ord eller ens nämna deras namn.

Det har icke heller saknats försök att på förbudsväg åstadkomma åtminstone något lugn. Det mest genomgripande av dessa var det högre katolska prästerskapets strävan att lägga band på fejder genom införandet av Gudsfreden. Treuga Dei som den kallades, då den utvidgades till ständig vapenvila under några av veckans dagar. Från torsdags kväll till måndags morgon, under de dagar då Kristus dog, vilade i graven och stod upp igen fick vid äventyr av bannlysning icke fejdas, och stilleståndsperioderna utsträcktes sedermera till hela torsdagarna och till

tiden från onsdagen före påsk till måndagen efter Trefaldighetssöndagen. Ständigt fridlysta voro kyrkor, kloster och kyrkogårdar samt åtskilliga kategorier av medborgare. Det var på 1000-talet rörelsen började, den fortsatte genom halvtannat sekel och stadfästes särskilt 1179 på det tredje lateranska kyrkomötet.

Det var dels de arbetande, dels de svagare kategorierna av medborgare, som skyddades genom Pax Dei, och även på den världsliga lagstiftningens område kom man snart till den slutsatsen, att såväl vissa medborgare som vissa samhällsområden måste vara absolut fridlysta. Till dessa torde Birger Jarls lagar på 1200-talet om hemfrid, kvinnofrid och tingsfrid höra.

De s. k. bondefrederna voro däremot ett utslag av det senare vaknade sunda folkförnuftet. År 1657 t. ex. under ett av Carl X:s krig med Danmark trädde bönderna tillhoppa på ömse sidor om gränsen i vissa härader av Småland och Blekinge. Deras kyrkoherdar voro deras ordförande, och de kommo överens om att trots strider mellan länderna skulle de hålla fred och grannsämja.

Men för att återgå till den kronologiska ordningen, så hade före 1657 åtskilliga försök från konungligt håll gjorts att skapa lugnare tillstånd, och man måste tro att viljan varit god, även om senare tidens förhållanden och världens oförbätterliga ondska vållat, att krigsjämmer och elände fortfarande råda och alltjämt råda.

Ej håller härvidlag kunna alla exempel anföras, en liten tidskriftsartikel kan ej inrymma en allsidig historisk utredning; endast tvenne fall från tvenne olika kulturländer medtagas.

När Maximilian I blivit kejsare i Österrike år 1493, förordnade han på sin första riksdag i Worms 1495, att riksdagen skulle sammanträda på bestämda tider, samt proklamerade den s. k. eviga landsfreden, därvid en av punkterna var, att intet stånd i riket, ej håller dess överhuvud skulle utan den periodiska riksdagens tillstånd föra krig eller sluta förbund. Givetvis riktade sig dock denna proklamation emot de oupphörliga småfejderna inom riket.

Och år 1516 slöt konung Frans I av Frankrike — han som efter nederlaget vid Pavia skrev till sin mor, "allt är förlorat utom äran" — med Schweiz en s. k. "evig fred", och på grundval av denna år 1521 ett förbund, som först riktigt bröts genom den franska revolutionen.

Från 1600-talet känner jag ingen evig fred. Men det trettioåriga kriget med dess jämmer och ödeläggelser och krigströttheten hos flertalet av de länder, som på ett eller annat sätt dragits med i virveln, åstadkom många enskilda uttalanden om fredens ljuvliga stillhet och livets uppblomstring under dess hägn. Samt manade det mognande förnuftets män att söka utreda de oupphörliga slitande stridernas orsaker och finna teoretiska lösningar, avsedda att användas till tjänst i praktiken. Detsamma försökes ju ännu, och fastän alla förslag hittills konstant missaktats och miss-

lyckats, kommer detta ej alltid att ske.

På slutet av 1600-talet skrev således kväkaren William Penn, Pennsylvanias guvenör, en *Essay towards the Present and Future Peace of Europe* och "framkastar däruti tanken på skiljedomstol, som han redan förut genomfört i Pennsylvanien".

Han var företrädare till Charles Irénée Castel, abbé de Saint-Pierre, med dennes 1713 utgivna bok i tre band *Projet de paix perpétuelle entre les souverains chrétiens*. Saint-Pierres förslag väckte uppseende, begabbades och förlöjligades av många, och upptogs på allvar av några. Bland dessa var Jean Jacques Rousseau, som ansåg planen utförbar, "ehuru furstarnas personliga intressen vore det stora hindret för dess utförande".

År 1795 utgav Immanuel Kant sin filosofiska avhandling *Die ewige Friede*, skriven i direkt anslutning till freden mellan Preussen och den franska republiken, i Basel 1795.

I *Die ewige Friede* anser Kant, som ju är känt, att folkens rätt bäst tillvaratages av en federation av fria stater, och denna näst största av alla fredstankar, "Europas Förenta Stater" — *Världens Förenta Stater* är den största — har kommit fram både förr och senare. Men detta kan sägas vara en annan fredslinje, och dess data skulle icke behandlas här.

Ej håller är det nödvändigt att ingå på någon historik av de från 1800-talets början allt oftare bildade organiserade fredsrörelserna. Dessa kräva samt hava också erhållit fylligare utredningar av

särskilt därför ägnade pennor. Även i Herthas spalter har det redogjorts för de sedan 1914 med allt mera bestämt utstakade syften och mål framträdande olika grupperna av nationella och internationella föreningar med deras i allt huvudsakligt sammanfallande program.

Således ser man hur Den eviga världsfredens idé (titeln på Dreyfus' bok) liksom andra idéer genom tiderna växt sig fram till styrka och målmedvetenhet, och såsom professor Weiss helt nyligen har sagt i sina förträffliga artiklar i Politiken, finns det numera ett annat psykologiskt grundlag "än maktfred, humanistiska och filosofiska teorier, varpå man kan bygga hoppet

och tron om en varaktig fred. En vilja till fred, som icke förr existerat i historien, håller på att vakna. — Det är icke blott 'fantaster' och 'utopister', som tala om, intressera sig och arbeta för en varaktig fred, utan ledande statsmän, statschefer, berömda rättslärd, nationalekonomer och filosofer, inflytelserika representanter för handel, industri, jordbruk och andra näringar, mänskligt intresserade vetenskapsmän och författare och otaliga individer bland folken, massor av organiserade arbetare, kvinnoföreningar, religiösa samfund, fredsorganisationer o. s. v. över hela jorden."

ELLEN WESTER.

Notiser från bokvärlden.

Salig prostens trälkvinna. Verklighetsskildring av *Tord Torpare*. Wahlström & Widstrand.

Vem som döljer sig bakom pseudonymen Tord Torpare är mig icke bekant. Man torde dock säkrast gissa på en kvinnlig författare, redan titeln på boken anger en revolt mot vissa möjligheter i kvinnornas ställning, som männen synas förhindrade att reagera emot. Själva berättelsen bestyrker också detta antagande. Den kvinnliga huvudpersonen, ehuru starkt avskuggad genom allt annat än behagliga egenskaper, har så oförtydbart förf's medkänsla, att man får intrycket av att denna "verklighetsskildring" tecknats ned snarast som en försoningsgård åt denna utpinade, olyckliga kvinna, som under sitt långa trälliv förlorade allt vad hon en gång kunnat äga av finhet och godhet.

Att beteckningen verklighetsskildring är äkta synes utom allt tvivel. Den är fylld av en detaljerad realism, som fantasien knappast mäktat med. Men just därför att man känner sig säker härpå, verkar berättelsen så mycket mera upprörande. Den kärvt nyktra berättartonen förstärker endast intrycket.

Ju mera omöjliga sådana förhållanden bli, som Tord Torpare skildrat, desto mera värde som ren kulturbild får en bok som denna. Den kan ävenledes tagas som en predikan till kvinnofrigörelsens tjänst. I båda fallen kvarstår som rent litterärt företräde förf:s säkert psykologiserande skildrarekonst.

Lyckta dörrar. Berättelser av *Hanna Söderlund-Hammar*. Albert Bonniers förlag.

Ännu en samling verkligt skickligt

gjorda bondehistorier av denna författarinna, som har en så skarpt seende blick både för yttre detaljer och ned i själarna. Och ändå lämnar nästan varenda särskilda berättelse samma otillfredsställda intryck som hennes föregående samling. En mästerlig början på varenda en, ett konstnärligt grepp på ämnet, så att man rent av sitter och glädes åt det, och så plötsligt slutet, där det hela slappnar i en sentimental utglätning av konflikten genom "det godas" regelbundna och oftast bra litet möjliga seger.

Man har svårt att värja sig för intrycket av en — kanske omedveten — imitation av vår stora godhetsdikterska, men med högst olyckligt resultat. Ingen kan ostraffat lemna in i sin diktning den benådade tro, som lever hos Selma Lagerlöf. Det som är hennes styrka blir svaghet hos efterliknaren.

Carmen Sylva. Drottning Elisabeth av Rumänien. En levnadsteckning av *Fanny Ekenstierna*. J. A. Lindblads förlag.

Med stöd av ett rikt källmaterial som anges på bokens första sida har Fanny Ekenstierna givit en livfull, väl sammanhållen och karaktärspräglad bild av Rumäniens litterära drottning. Carmen Sylvas namn och, delvis åtminstone, hennes författarskap är oss förut bekant, här bjudes nu den svenska läsekretsen en lyckligt genomförd teckning av hennes utveckling och livshistoria, som bör kunna påräkna intresse. Det är därvid kanske ännu mera den sällsynt starkt levande människan än författarinnan

och furstinnan som fångslar — om än särskilt den senare tillvinner sig vår beundran för allt vad hon räckte till för. Carmen Sylva hade nåden av ett rikt och starkt temperament, som under alla förhållanden skulle särskiljt henne från vardagsmänniskorna.

Ett antal fotografier av drottningen själv och hennes närmaste pryda boken.

Lina Berg född Sandell. Några bilder ur hennes liv samlade av *Efr. Rang*. Evang. Fosterlands-Stiftelsens förlags-expedition.

Med denna lilla biografi över den under märket *L. S.* mest kända skriftställarinnan Lina Berg född Sandell har Evangeliska Fosterlands-Stiftelsens förlag återupptagit utgivningen av "Tidskrift för kristliga lefnadsteckningar", vilken legat nere sedan 1867 efter att ha utkommit med tjugu nummer. Det nu föreliggande lilla häftet om Lina Sandell bär således talet 21 på titelbladet.

I dess korta sammanfattning — betingad av planen för biografi-serien — ger denna minnesteckning en god överblick av Lina Sandells trosfyllda och självuppoffrande liv under arbete i en viss religiös riktning, på samma gång som förf. i hastiga drag skisserar hennes litterära verksamhet, varvid givetvis hennes sångdiktning särskilt beröres.

Det synes som om denna biografi genom ämnesbehandlingen och sin kortfattade form särdeles väl, för den läsekrets den avser, fyller det särskilda ändamål förlaget satt sig före genom återupptagandet av den så länge nedlagda skriftserien.

E. K—N.

HERTHA 1917.

Mörker och dödens skugga vila över världen och det fordras i sanning mod och härdad vilja att nu se framåt och arbeta framåt mot nya mål. En ogenomtränglig förlåt döljer framtiden, ingen vet vad som gömmes därbakom.

Men ett nytt år bryter in. Den tidskrift, som vill tala för svenska kvinnor och bära fram deras vilja och önskningsar, måste trots tidsmörkret se detta nya år som en ny period av framtidsmöjligheter. Den måste arbeta framåt, dag för dag, med viljan sträckt mot de förut ställda målen och med kraften obruten att bakom dem ställa ännu andra, nya. Vad vi vilja har alltid varit något tvärs igenom det gamla. Och detta är det, som gör det möjligt för oss att ännu sträva för en framtid. Tvärs igenom det gamla, med sprängande av dess orättfärdighet och dess mörker.

Med detta lösensord vill Hertha gå in i det nya årets arbete. Och den väddjar till svenska kvinnor att gå tillsammans med den på denna väg.

För de speciella uppgifter och de frågors behandling, som falla inom tidskriftens område, har Hertha att räkna med samma värdefulla medarbetarehjälp som under det gångna året.

*

Hertha utkommer som hittills den 1:sta och 15:de i varje månad med undantag av juli och augusti, således med 20 häften om året.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften genom **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm, till ett pris av **kr. 3: 50** pr år.

För **icke-förbundsmedlemmar** sker prenumeration å **posten**, då priset är **kr. 5: —** pr år; **kr. 2: 75** pr halvår.

REDAKTIONEN.

Insända Böcker.

P. A. Norstedt & Söner: **Fruktplockning** av *Rabindranath Tagore*. Övers. av Hugo Hultenberg. — **Mariamne av Makabéernas ätt**. Historisk roman av *Anna Maria Roos*.

Hugo Geber: **En gustaviansk sjöofficer**. Kapten Gustav Lewins märkliga lefnadsöden skildrade efter hans memoarer af *Eva Lewin*. — **Armfeltarne på Hunnerstad och deras näraste**. Historien om en släkt och en gård af *Ada Rydström*. — **Tysklands och Englands kyrkohistoriska förbindelser**. Olaus Petriföreläsningar hållna vid Upsala universitet av *Albert Hauck*. Översättning.

Albert Bonnier: **Carl Gustaf von Brinkman**. En ungdomsbiografi från vänskapssentimentalitetens tidevarv av *Hilma Borelius*. — **C. A. Ehrensvärds brev** utgivna av *Gunhild Bergh*. I. — **Herrgårdslif i Bergslagen för 70 år sedan**. Marie-Louise Forsells dagboksanteckningar i urval utgifna af *Syster Heijkenskjöld*. — **Fransk litteraturhistoria** af *Oscar Levertin*. III. 1700-talet. — **Kroppsutbildningen som konst och plikt** av *Fritz Winther*. Övers. av Walborg Hedberg med förord av Anna Behle. — **Eldens återsken**. Roman av *Sigfrid Siwertz*. — **Vår tid**. Årsbok utgiven av *Samfundet De nio*. — **Minnen av och om Emil Key**. Utgivna och utfyllda av *Ellen Key*. II. (Förra avdelningen). — **Svenska diktare just nu**. Litterära essayer av *Carl-August Bolander*. Andra samlingen. — **De första teaterminnena** av *August Lindberg*. — **Furstinnor i Röda korsets tecken**. Av *Prinsessan Radziwill*. — **Tolstojs dagbok åren 1895-1899**. Utgiven av *V. Tschertkoff*. Övers. av A. N. — **Den olydiga Olga**. Barnkammarvärs med skämtsamma bilder av *Gull Magnell-Wohlin*. — **Sagor** av *Hjalmar Bergman*. Med teckningar av Annicka Öman. — **Berättelsen om Es-Sindibad Sjöfararen och Es-Sindibad Bäraren ur Tusen och en natt**.

Illustrerad av Bertil Lybeck. Övers. av Gustaf Thomée. — **Hunger**. En bok om sågverksfolk och annat av *Carl Östman*. — **Runor** av *Ida Granqvist*. — **Lyckta dörrar**. Berättelser av *Hanna Söderlund-Hammar*. — **Sjukvårdens principer**. En bok för sjuksköterskor av *Hugo Toll*. Tredje upplagan. — **Ångest** av *Pär Lagerkvist*. — **Storm och stiltje**. Dikter av *Einar Ekstrand*. — **Bara David** av *Eleanor H. Porter*. Övers. av G...e.

J. A. Lindblad: **Carmen Sylva**. Drottning Elisabeth av Rumänien. En levnads-teckning av *Fanny Ekenstierna*. — **Handledning i dekorativ söt** av *Svea Olson*. — **Den eldröda bokstaven** av *Nathaniel Hawthorne*. Övers. av *Tom Wilson*.

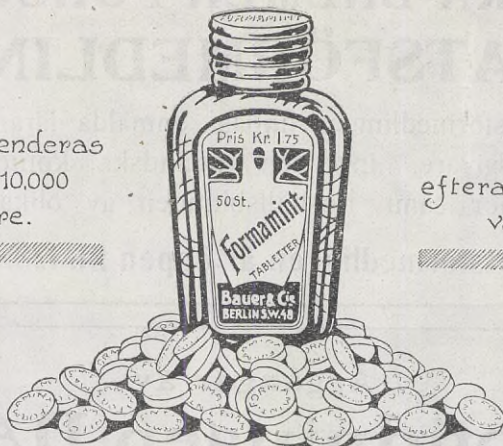
Wahlström & Widstrand: **Nusvensk ordbok** av *Olof Östergren*. Häft. 4.

C. W. R. Gleerup: **Svensk romantik**. Den platoniska strömningen. Av *Albert Nilsson*.

Evang. Fosterlandsstiftelsens förlag: **När jul-ljusen brinna**. En jultbok av *Pehr Johnsson*. — **Under korsets skugga**. Passionsbetraktelser av *Fr. Hammarsten*. — **Låt oss gå till Betlehem!** Julhälsning av *Fr. Hammarsten*. — **Lina Berg** född Sandell. Några bilder ur hennes liv samlade av *Efr. Rang*. — **Florence Nighthale**. De sjuka och sårades uppoffrande vän av *Thyra Möller*. Övers. av B. H. — **Pastor Hsis omvändelse** av *Mrs Howard Taylor*. Övers. — **Bibeln**. Den underbaraste bok i hela världen. Huru den kommit till. Av *Mildred Duff* och *Noel Hope*. — **Korsblomman**. Kristlig kalender för 1917. Red. av *Efr. Rang*. — **Frideborg**. Folkkalender för 1917. Red. av B. Wadström. — **Varde ljus**. Svensk missionskalender för 1917. Red. av *Joh:s Lindgren*. — **Ute blåser sommarvind** av *S. J. Hedborn*. Ritad av *S. Sundius-Dahlström*.

Ernst Bauers förlag: **Befrielse** av *Elisabeth Brehmer*.

Rekommenderas
af öfver 10,000
läkare.

För
efterapningar
varnas!

Formamint-Tabletter

Rekommenderas av
över 10,000 läkare

som ett förträffligt hygieniskt skydds-
medel för mun och hals under växlande
väderleksförhållanden.

FORMAMINT

avlägsnar obehaglig lukt och dålig smak ur munnen och är
speciellt att rekommendera för personer, som röka mycket
samt för talare, sångare, skådespelare, resande m. fl.

FORMAMINT

är till salu å alla apotek och i drogaffärer i originalglas å 50
tabletter till ett pris av kr. 1:75

Prov och broschyrer sändas gratis och franko från

AKTIEBOLAGET SANATOGEN

AVDELNING FORMAMINT **STOCKHOLM** KUNGSGATAN 59

RIKSTEL. 121 95. ALLM. TEL. 63 95. — POSTBOX 39

För efterapningar varnas!

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS PLATSFÖRMEDLING.

Å platsförmedlingen finnas anmälda lärarinnor,
lektionsgivare, in- och utländska, kontorister,
värdinnor samt hushållsbiträden av olika slag.

Rikst. 27 62 Platsförmedlingen är öppen kl. 12—4. A. T. 48 16

Årgångar av Veckotidningen DAGNY 1908—1913

erhållas mot ett pris av kr. 2:50 för inb. ex., kr. 1:75 för häft. ex. å

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS BYRÅ,
48 Klarabergsgatan, 2 tr., Stockholm.

HEMTREVNAD

Praktisk tidning för hemmet

utgiven av **FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET**

Redaktör: FANNY EKENSTIERNA.

Utkommer med 40 åttasidiga n:r om året. Prenumerationspris: helt år kr. 1:80, halvår kr 1:—, kvartal kr. 0:60. Prenumeration sker å posten.

Innehåller berättelser och poem, levnadsteckningar, religiösa och etiska uppsatser, artiklar i diverse ämnen samt en rikhaltig praktisk avdelning.

Inbundna årgångar för 1912, 1913, 1914 och 1915 kr. 1:50 pr ex.

ANNONSER FÖR HERTHA

upptagas av

Fröken Ingeborg Bergström.

31 ÖSTERMALMSGATAN 31

Rikstel. 97 83.

Rikstel. 97 83.

Dr. ELIN BECKMANS Hetluftinstitut

BARNHUSGATAN 12

Riks 105 52

A. T. Br. 45 52

Rådfrågningsstid vard. $\frac{1}{2}$ 3—4.

Behandling medelst *hetluft*, *diathermie*, *massage* och *gymnastik* av kronisk reumatism och gikt, neuralgier, frostsador (*obs!* även ansiktet) och börjande ålderdomsbrand.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av Fredrika-Bremer-Förbundet.

Redaktör: Ellen Kleman.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 3.50, varvid prenumeration sker direkt genom Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm. Icke-förbundsmedlemmar prenumerera å närmaste postanstalt eller i bokhandel. Pris för postupplaga: $\frac{1}{3}$ år kr. 5.—; $\frac{1}{2}$ år kr. 2.75. — Lösnummer 35 öre. Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan II, Stockholm. Redaktionstid: måndagar, onsdagar och fredagar kl. 1—3. Allm. T. 48 50, Riks 27 62. Expeditionen: kl. II—4 varje söckendag. Allm. T. 48 16, Riks 27 62.

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS SJUKKASSA

för bildade självförsörjande kvinnor.

Expeditionen: Klarabergsgatan 48 II.

OBS! Öppen endast tisdagar och fredagar kl. $\frac{1}{2}$ 11— $\frac{1}{2}$ 1. OBS!

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS

==== BYRÅ ====

48 KLARABERGSGATAN 48

Rikstel. 27 62. Allm. tel. 48 16. Upplysningsbyrån Allm. tel. 48 50. Öppen: 11—4
Upplysningar lämnas kostnadsfritt rörande kvinnliga arbetsområden, utbildningskurser, löneförhållanden m. m. För utredningar avgift enligt överenskommelse.

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS

SJUKSKÖTERSKEBYRÅ

BARNHUSGATAN 6 n. b.

Rikstelefon 68 98

Tel.-adr.: Sköterskebyrån.

Allm. telefon 82 11

Byrån mottager sjukbud hela dagen: pr telefon även nattetid.

Föreståndarinnan träffas säkrast $\frac{1}{2}$ 2— $\frac{1}{2}$ 4.

Innehåll:

- "Snarare — något mer." Av *Emilia Fogelklou*.
Sveriges Privatanställdas Pensionskassa. Av *Anna Kleman*.
Jättesteg och snigelgång. Av *Metta Greger*.
Fredrika-Bremer-Förbundets stipendier.
Kvinnodagen på Rimforsa. Av *Louise Nathorst-Böös*.
De utomäktenskapliga barnens ställning.
Kringblick.
Den eviga freden. Av *Ellen Wester*.
Notiser från bokvärlden.

I de bästa hem

står numera dagligen

SVEA VÄXT = MARGARIN på bordet.
I de flesta fall är husfadern okunnig om detta förhållande, ett faktum som på ett talande sätt bevisar, huru fullständigt detta märke lyckats förvärfva natursmörets smak och arom. Sparar 50 procent.

Antracit

Genom beviljade licenser leverera vi nu *prima* Antracit m. fl. Kol- och Kokssorter fritt hemtransporterad. Rekvirera genast Edert vinterbehov!

OLAUS OLSSONS KOLIMPORT A.-B., Stockholm

Telefoner namnanrop: "OLAUS OLSSONS".